

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Marcel Faltys

Postoje sněmovních politických stran v České republice k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně

Attitudes of political parties elected to the lower chamber of the Parliament of the Czech
Republic regarding low representation of women in the Chamber of Deputies

Praha 2019

Vedoucí práce: Ph.D. Štěpán Drahokoupil

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval Mgr. Štěpánu Drahokoupilovi za vedení mé práce, konstruktivní kritiku a trpělivost, s jakou moji práci vedl. Dále bych rád poděkoval Ústavu politologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy za možnost prohloubit své znalosti v tak zajímavém oboru, jakým politologie je.

V Praze dne 11. 12. 2019

Podpis

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Postoje sněmovních politických stran v České republice k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce Ph.D. Štěpána Drahokoupila samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. 12. 2019

Podpis

Abstrakt

Tématem práce je postoj českých sněmovních politických stran k nízké reprezentaci žen v Poslanecké sněmovně parlamentu České republiky. Autor pracuje s tezí, že strany levicové budou téma nízkého zastoupení žen reflektovat ve svých programech častěji než strany pravicové, a že budou přicházet s takovými opatřeními, jejichž cílem bude rovnoprávnost mužů a žen v politice. Výzkumnou otázkou je, jaký je postoj stran k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně. Práce je dělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce autor definuje klíčové pojmy jako je reprezentace, kvóty nebo pravice a levice. V části praktické autor analyzuje volební programy jednotlivých stran, zastoupení žen za jednotlivé strany v PS, tak ve vedení stran. Důležitou součástí práce jsou i rozhovory s jednotlivými političkami o problematice nízkého zastoupení žen v Poslanecké sněmovně.

Klíčová slova

Česká republika, Poslanecká sněmovna, reprezentace, ženy, kvóty

Abstract

This thesis analyses the stance of Czech parliamentary political parties towards the low representation of women in the Czech parliament. This text is divided into two parts, the first one is theoretical and describes various types of representation and is mainly based on the theory of Hannah Pitkin and her book *The Concept of Representation*. In the theoretical portion, I also describe the most common causes of low representation of women in politics. The second, empirical part examines the stance of nine political parties through interviews with Czech female politicians. This part also looks into the history of these parties and their politics towards women.

Key words

Czech Republic, Chamber of Deputies, representation, women, quotas

Obsah

1 ÚVOD	7
2 TEORIE REPREZENTACE	9
1.1 DESKRIPTIVNÍ REPREZENTACE	10
1.1.1 <i>Esencialismus: Slabina deskriptivní reprezentace</i>	11
1.2 SUBSTANTIVNÍ REPREZENTACE.....	11
1.2.1 <i>Ženské zájmy jako nutná podmínka substantivní reprezentace</i>	12
3 PŘÍČINY NÍZKÉHO ZASTOUPENÍ ŽEN V POLITICE	14
1.3 INSTITUCIONÁLNÍ FAKTOR.....	14
1.3.1 <i>Organizace strany</i>	15
1.3.2 <i>Ideologie strany: pravice a levice</i>	16
1.3.3 <i>Ženské stranické organizace</i>	20
1.3.4 <i>Vnitrostranická pravidla</i>	20
1.4 VLIV VOLEBNÍHO SYSTÉMU.....	20
1.5 SPOLEČENSKÉ BARIÉRY.....	22
1.6 INDIVIDUÁLNÍ BARIÉRY.....	24
4 STRATEGIE GENDEROVÉ ROVNOSTI	25
1.7 RÉTORICKÉ STRATEGIE	25
1.8 ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI	26
1.8.1 <i>Ženské organizace</i>	26
1.8.2 <i>Mentoring</i>	27
1.8.3 <i>Síťování</i>	27
1.9 POZITIVNÍ AKCE	27
1.9.1 <i>Kvóty</i>	27
5 POSTOJ SNĚMOVNÍCH STRAN K NÍZKÉMU ZASTOUPENÍ ŽEN V POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ	29
1.10 METODOLOGIE.....	29
1.11 ČSSD.....	29
1.12 ODS.....	31
1.13 ANO.....	33
1.14 SPD.....	34
1.15 STAN.....	35
1.16 TOP09.....	36
1.17 PIRÁTI	37
1.18 KSČM.....	38
1.19 KDU-ČSL.....	39
6 ZÁVĚR	41
7 SEZNAM LITERATURY	44
8 SEZNAM ZDROJŮ	46
9 SEZNAM ROZHOVORŮ	48
10 SEZNAM TABULEK	48
11 PŘÍLOHY	49

1 Úvod

Nízká reprezentace žen je vzhledem k demografickému složení české populace jev, který se negativně podepisuje na rovnoprávnosti pohlaví v České republice. V porovnání s ostatními zeměmi je Česko s průměrným zastoupením žen v Poslanecké sněmovně, které činí 22 % na 84. místě.¹ Ve své bakalářské práci se tak zabývám postojem českých sněmovních stran k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Postoj politických stran analyzuji proto, že jsou to zejména strany, které mají na participaci žen v politice vliv.² Výzkumnou otázkou, kterou si ve své práci kladu, je: „Jak se k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky staví sněmovní politické strany?“ Budu pracovat s hypotézou vycházející z historického hlediska, že levicové strany reflektují ženskou problematiku v politice více než strany pravicové, a že jsou to rovněž levicové strany, které se o zastoupení žen v politice více zasahují. Z tohoto důvodu v práci definuji pojmy levice a pravice a české sněmovní politické strany umisťuji na tomto spektru.

Práci dělím na teoretickou a empirickou část.

V teoretické části se nejprve zabývám teorií reprezentace – podrobněji popisují deskriptivní a substantivní teorii reprezentace, jelikož to jsou právě tyto teorie, o kterých se v souvislosti s ženskou participací mluví nejčastěji. Poté shrnuji nejčastější příčiny nízkého zastoupení žen v politice (popisují a vysvětlují překážky, které jsou ženám při vstupu do politiky kladeny – od těch institucionálních, jako je nastavení politických stran a vliv volebního systému, po ty individuální a společenské, jako je např. genderové rozdělení rolí). V poslední kapitole teoretické části nastiňuji možnosti řešení nízké reprezentace žen v politice, podrobněji na případu kvót.

V praktické části práce analyzuji programy jednotlivých stran a prohlášení jejich politiků od voleb v roce 2013 včetně a diskuze o legislativní iniciativě vlády o volebních kvótách pro ženy, kterou předložil Jiří Dienstbier.

Na základě těchto zjištění analyzuji, jak k této problematice přistupují jednotlivé politické strany, a zda vzniklou situaci nějak řeší.

¹ Women in national parliaments. In: Inter-parliamentary Union [online]. Švýcarsko, 2019 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

² ŠPRINCOVÁ, Mgr. Veronika a Mgr. Marcela ADAMUSOVÁ. Politická angažovanost žen v ČR [online]. In: Fórum 50 %, 2014, s. 98

Stěžejní částí praktické části mé práce jsou rozhovory s členkami jednotlivých politických stran, kterých se ptám na to, zda vnímají nízké zastoupení žen jako problém, a jak k němu přistupují. Rozhovorů jsem udělal celkem devět, probíhaly formou polostrukturovaných dotazníků a byly anonymizovány. Z každé politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně jsem vybral jednu političku, s kterou jsem rozhovor provedl. Záměrně jsem vybíral ženy političky, jelikož předpokládám, že jsou to právě ony, kdo budou mít s případnou genderovou diskriminací v politice zkušenost, a budou se tak tématem víc zabývat, případně ho reflektovat v programech jednotlivých stran. Otázky, které političkám kladu, vychází z teoretické části mé práce a jsou součástí přílohy.

2 Teorie reprezentace

V první kapitole této práce se věnuji teorii reprezentace. Podrobněji se zaměřuji na deskriptivní a skupinovou reprezentaci, o kterých teoretici reprezentace v souvislosti s nízkým zastoupením žen v politice mluví nejčastěji.

Se vznikem moderních parlamentů, jak je známe dnes, se zrodila i současná myšlenka reprezentace. Dlouho však ženy nebyly do parlamentů voleny vůbec, a to kvůli rozdělení na veřejnou a soukromou sféru. To vycházelo z předpokladu rozdílnosti obou pohlaví – za veřejnou sféru, tedy práci, do které spadala i politika, byl zodpovědný muž, zatímco za sféru soukromou, tedy domácnost, zodpovídala žena. Tyto sféry si zároveň nebyly rovnoprávné. To později změnilo až snažení žen, které se postupně domohly volebního práva – nejprve pasivního, později i aktivního.³

Co to však znamená někoho reprezentovat? Hannah Pitkin vychází z původu slova a reprezentaci tedy definuje jako „učinit někoho znova přítomným.“⁴

Potřeba být reprezentován je nezbytná, jelikož žádný člověk nemůže být přítomen u všech rozhodnutí, která jsou přijímána, a která mají přímý vliv na jeho život – je jich zkrátka tolik a dotýkají se tolika sfér života, že není v silách jedince o nich rozhodovat. Demokracie bez reprezentace by se musela skládat z malých, decentralizovaných a soběstačných jednotek, v kterých by byla přijímána rozhodnutí shromážděním lidu – takovou teorii známe pod pojmem deliberativní demokracie – jenže i při takových shromážděních by zřejmě byla potřeba reprezentovat ty, kteří by se deliberací účastnili jenom pasivně a následně by hlasovali. I v menších jednotkách, kde jsou přijímána politická rozhodnutí, tak může být politická rovnoprávnost nejlépe naplněna formální reprezentací vzešlou z určitých pravidel.⁵

Podle kritiků teorie reprezentace nejsou zvolení zástupci skutečnými reprezentanty lidu – občané je sice zvolí, ale v tom momentě jejich vztah skončí. Ideálním řešením by podle nich tak bylo, kdyby reprezentanti lidu rozhodovali v „kooperaci“ s názory svých voličů. To je však neproveditelné, protože nikdo nedokáže vždy jednat v zájmu všech – Hannah Pitkin

³ PATEMAN, Carole. *The Disorder of Women: Democracy, Feminism, and Political Theory* in GELNAROVÁ, Jitka. *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“*. *Acta Politologica* [online]. 2010, s. 5

⁴ Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press, 1967, s. 8

⁵ YOUNG, Iris Marion. *Inclusion and Democracy* [online]. In: . Oxford: Oxford Scholarship Online, 2002, s. 124

však tvrdí, že otázkou není, jestli reprezentant zastupuje někoho nebo jedná ve svém zájmu, oba způsoby jsou správně a podle Pitkin by se měly prolínat.⁶

Při zkoumání pod-reprezentovaných skupin v parlamentech, v našem případě žen, se nejčastěji skloňují teorie deskriptivní a substantivní reprezentace. Hlavní rozdíl mezi těmito teoriemi však tkví v tom, zda se zaměřujeme na počet žen zvolených do parlamentu nebo na efekt, jaký ženy zvolené do parlamentu mají na politiku.⁷

1.1 Deskriptivní reprezentace

Teorie deskriptivní reprezentace (nebo také zrcadlová) tvrdí, že opravdová reprezentace je naplněna tehdy, pokud složení zákonodárského sboru (v našem případě Poslanecké sněmovny) odpovídá složení obyvatelstva celého státu. John Adams ve svém díle *American Revolution* tvrdí, že reprezentativní zákonodárský sbor by měl být přesným odrazem společnosti v miniatuře, podobně mluvil i James Wilson v *Constitutional Convention*, který tvrdil, že zákonodárský sbor by měl být kopií celé společnosti. Další myslitelé tyto myšlenky rozváděly tak, že zákonodárské těleso by nemělo být jenom odrazem společnosti, ale mělo by také reprezentovat veřejné vědomí a ekonomická a sociální hnutí. Reprezentace by podle nich měla reflektovat názor celého elektorátu. Pro tuto teorii reprezentace se vžilo označení teorie deskriptivní reprezentace, a na rozdíl od formalistických teorií, klade důraz na to, z koho je zákonodárský sbor složen než na to, jak tento sbor jedná. Pro naši práci je důležité, že deskriptivní reprezentace chápe reprezentaci žen tak, že ženy by měly být reprezentovány pouze ženami.⁸ Podle zastánců této teorie je důležité, aby zákonodárci odpovídali skutečné podobě společnosti, bez toho je opravdová reprezentace nemožná.⁹

Není to však tak, že by „proporcionalistům“ nezáleželo na tom, o čem zákonodárci hlasují. Naopak očekávají, že složení tohoto sboru, například Poslanecké sněmovny, bude ovlivňovat to, jaké zákony budou přijímány.¹⁰

⁶Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press, 1967, s. 61

⁷WÄNGNERUD, Lena. *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation* [online]. In: . University of Gothenburg: *Annual Review of Political Science*, 2009, s. 52

⁸GELNAROVÁ, Jitka. *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“*. *Acta Politologica* [online]. 2010, s. 125

⁹Tamtéž.

¹⁰Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press, 1967, s. 63

Podle Pitkin není v tomto smyslu úkolem reprezentujících předkládat svým voličům nové myšlenky, ale reprezentovat ty na základě kterých byly zvoleni.¹¹

1.1.1 Esencialismus: Slabina deskriptivní reprezentace

Úskalí této teorie podle Pitkin tkví v tom, že je deskriptivní reprezentant vnímán jako neživý objekt, a ne v kontextu aktivity, kterou vyvíjí.¹² Pokud tedy mluvíme o zastoupení žen, tak narážíme na problém esencialismu, kdy nejsou ženy vnímány jako samostatně stojící političky, ale jako ženy reprezentující sebe samotné, které nemůže reprezentovat nikdo jiný. Young poté přibližuje tuto problematiku na příkladu „ne-bílých“ žen nebo leseb, které kritizovaly podobný přístup jako etno-centrický a plochý v tom, že vycházel ze zkušeností heterosexuálních žen. Na druhou stranu Young varuje před slabinou liberálního individualismu, který jednotlivce považuje za různé a jedinečné, což podle ní vede k zakrývání útlaku. Když poté nebudeme ženy vnímat jako skupinu, ale budeme o nich uvažovat jenom jako o jednotlivcích, tak se poté znevýhodnění zredukuje jenom na jednotlivce.¹³

1.2 Substantivní reprezentace

Jestli je cílem deskriptivní reprezentace, aby reprezentanti byli zejména tím, koho reprezentují, tak substantivní reprezentace znamená zejména jednání v zájmu reprezentovaných. Nezáleží tak na tom, kdo je oním reprezentujícím, ale za čí zájmy jedná. Stoupenci této teorie tvrdí, že reprezentující, ať už to jsou muži nebo ženy, reprezentují tzv. „ženské zájmy.“ V tomto případě tak substantivní reprezentace znamená, že reprezentanti budou jednat v zájmu žen.¹⁴

¹¹ Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press, 1967, s. 90

¹² Pitkin, Hanna Fenichel: *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press, 1967, s. 113

¹³ YOUNG, Iris Marion. Serialita genderu: úvahy nad ženami jako sociálním kolektivem. *Sociální studia* [online]. 2008, str. 122-125

¹⁴ GELNAROVÁ, Jitka. Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“. *Acta Politologica* [online]. 2010, str. 5

Pokud tedy přistoupíme na to, že existuje něco jako ženské zájmy, co to znamená?

1.2.1 Ženské zájmy jako nutná podmínka substantivní reprezentace

Ženské zájmy v roce 1995 formulovala Anne Phillips takto:

„Ženy mají rozdílné zájmy ve vztahu k rození dětí (jako výlučně ženské záležitosti) a vzhledem k současnému nastavení společnosti i k sexuálnímu násilí, nerovnoměrnému odměňování na pracovním trhu a k nízkému zastoupení na ekonomickém a politickém poli.“¹⁵

Na co tak autorka naráží je to, jak může přítomnost žen v parlamentu ovlivnit fungování společnosti. Je však důležité zdůraznit, že Phillips o ženských zájmech mluví v kontextu společnosti. Záleží totiž podle ní na tom, jak je složená samotná společnost, jelikož můžeme vidět rozdíly v chování mužů a žen v různých situacích.

O tomto fenoménu píše i Iris Manion Young ve svém textu „Inclusion and democracy“. Píše zde však o tzv. sociální perspektivě, kdy určitým problémům mohou porozumět jenom lidi z určité sociální skupiny, kteří mají stejnou zkušenost.¹⁶

Substantivní reprezentace poté musí splňovat následující tři kritéria: za prvé jsou důležité reprezentativní činy než například zájmy nebo postoje (například schvalování legislativy napomáhající k zrovnoprávnění žen, za druhé tyto činy mají být v zájmu reprezentovaných a za třetí reprezentanti by měli být odpovědní těm, které reprezentují.¹⁷

Při zkoumání teorie substantivní reprezentace však musíme brát v potaz, že rovnoprávnosti mezi muži a ženami nedosáhneme pouze odstraněním nerovností vztahujících se k pohlaví, ale samotnou teorii musíme politizovat. Nestačí však, aby muži a ženy měli pouze stejný přístup k hlasování o tom, kdo je bude reprezentovat, záleží na tom, aby si byli sami sobě rovnoprávními.¹⁸

¹⁵ WÄNGNERUD, Lena. Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation [online]. In: . University of Gothenburg: Annual Review of Political Science, 2009, str. 53

¹⁶ YOUNG, Iris Marion. Inclusion and Democracy [online]. In: . Oxford: Oxford Scholarship Online, 2002, s. 124

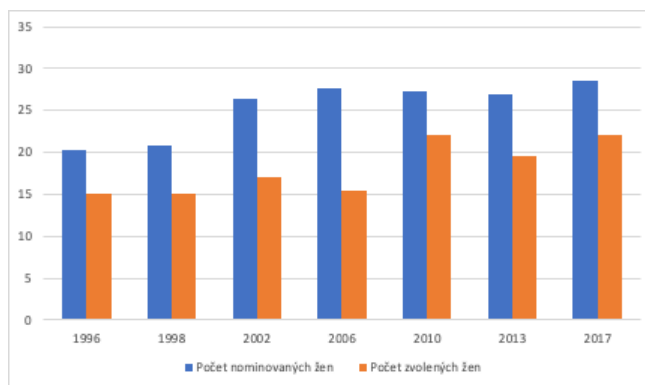
¹⁷ CELIS, Karen. Substantive Representation of Women (and Improving it): What it is and should be About? Comparative European Politics [online]. 2009, str. 97

¹⁸ WÄNGNERUD, Lena. Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation [online]. In: . University of Gothenburg: Annual Review of Political Science, 2009, s. 54

3 Příčiny nízkého zastoupení žen v politice

Ženy tvoří více než polovinu obyvatel České republiky, stejně jako polovinu počtu absolventů vysokých škol. Volební právo získaly Češky v roce 1919, ale ani po sto letech nemůžeme hovořit o rovnoprávnosti mužů a žen. Když se totiž podíváme na složení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, tak zjistíme, že ze 200 poslanců zasedá ve sněmovně jenom 44 žen, tedy asi 22 %. Na nízké zastoupení žen v Poslanecké sněmovně má vliv několik faktorů, které se navzájem prolínají. Aktivním volebním právem sice disponují obě pohlaví, ale složení kandidátních listin zvýhodňuje muže, institucionální faktor v podobě vnitřního nastavení politických stran tak hraje pravděpodobně nejdůležitější roli. Nejvýrazněji ženy eliminuje společnost či kultura, ve které se stále promítá její patriarchální založení, ale jsou to právě politické strany, které to můžou změnit. Se společností je také spojen poslední, individuální faktor.

Graf č. 1: Procento nominovaných a zvolených žen do PS v letech 1996–2017

Zdroj: www.volby.cz

1.3 Institucionální faktor

I přes to, že je v České republice ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky uplatňován poměrný volební systém, který podle politologů nejlépe odráží diverzifikované složení obyvatelstva, zastoupení žen v Poslanecké sněmovně neodpovídá skutečnému složení obyvatelstva, tedy lehké převaze žen nad muži. Může za to zejména **vliv**

politických stran, které jsou takzvanými „gatekeepers“¹⁹ a rozhodují o tom, kdo bude na politice participovat. Miki Caul Kittilson²⁰ pracuje s hypotézou, že na participaci žen v politice mají vliv zejména čtyři faktory, jsou jimi:

- 1) stranická organizace
- 2) stranická ideologie
- 3) zastoupení aktivistek za ženská práva
- 4) pravidla pro vyrovnané zastoupení

1.3.1 Organizace strany

Kittilson v rámci organizace strany rozlišuje čtyři aspekty, které mají vliv na působení žen v politice: centralizace, institucionalizace, úroveň, na jaké jsou kandidátky voleny a velikost stran.

Míra **centralizace** ovlivňuje, v jaké míře rozhodování o směřování strany náleží jejímu vedení. Vysoce centralizovaná strana může umožnit větší zastoupení žen – pokud chce. Může tak reagovat na tlak ostatních stran a elektorátu – výsledkem poté může být vysoká diverzifikace strany cílená na co nejvíce voličů. Můžeme tak očekávat, že ženy budou lépe zastoupeny v centralizovanějších stranách, jejichž vedení má nástroje, prostřednictvím kterých je může dostat do popředí. Na vedení strany může být zároveň vyvíjen nátlak, aby byly splněny požadavky na rovnoměrné zastoupení ze strany nátlakových skupin. Naopak v decentralizovanějších stranách musí skupiny usilující o vyrovnanou participaci vyvinout mnohem více úsilí, jelikož musí působit na jednotlivé buňky a frakce. Ty navíc nemusí těmto skupinám vyhovět, jelikož nad nimi nevisí hrozba v podobě sankcí ze strany vedení jako v případě centralizovaných stran. Druhým aspektem je stupeň **institucionalizace**, který určuje proces výběru volených zástupců. Vysoce institucionalizované strany umožňují potenciálním kandidátům bez vazeb na mocenské centrum strany se přizpůsobit pravidlům, podle jakých mohou být zvoleni. Czudnowski (1975) tvrdí, že čím institucionalizovanější proces výběru kandidáta je, tím snazší pro něj je ho pochopit a být zvolen.²¹ Pokud pravidla v takto

19 ŠPRINCOVÁ, Mgr. Veronika a Mgr. Marcela ADAMUSOVÁ. *Politická angažovanost žen v České republice* [online]. In: Fórum 50 %, 2014, s. 42

20 KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, s. 2

21 CZUDNOWSKI, Moshe. *A political recruitment* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, s. 2

institucionalizovaných stranách nediskriminují ženy a jsou tak stejná pro všechny, je pro ženské kandidátky snazší uspět než ve stranách, kde jsou pravidla utvářeny ad hoc. Můžeme také pracovat s hypotézou, že je pro **ženy snazší proniknout do politiky na komunální úrovni**, jelikož je pro ně místní politika vlídnější než na celostátní úrovni. To ostatně prokazují i výsledky z voleb do obecních zastupitelstev, kde mají ženy pravidelně vyšší zastoupení než na krajské nebo celostátní úrovni. To potvrzuje i tabulka níže.

Tabulka č. 1: Procentuální zastoupení žen v zastupitelstev obcí, krajů a v PS

obce	kraje	PS PČR
26,30 % (2010)	17,62 % (2008)	22,00 % (2010)
27,08 % (2014)	19,85 % (2012)	19,50 % (2013)
28,01 % (2018)	20,30 % (2016)	22,00 % (2017)

Zdroj: www.volby.cz

Velikost strany může být pro ženské kandidátky také klíčová, jelikož předpokládáme, že menší strany, které „nemají co ztratit“ budou více nominovat ženy, a budou tak příkladem velkým stranám, do kterých je pro ženy těžké proniknout. To tvrdí Matland a Studlar, když zjistili, že norské levicové strany začaly prosazovat více žen v politice. Stejně jako pro Českou republiku platí, že jsou ženy zastoupeny více na komunální úrovni, tak platí i čtvrtý aspekt, tedy že čím menší strana, tím vyšší procentuální zastoupení žen. Dvě nejmenší politické strany v Poslanecké sněmovně mají také nejvyšší procentuální zastoupení žen – jsou jimi TOP09 a STAN.

Tabulka č. 2: Procentuální zastoupení poslankyň za jednotlivé pol. strany

strana	počet poslanců	z toho žen	procenta
ANO	78	20	25,64 %
ODS	25	5	20,00 %
Piráti	22	3	13,64 %
SPD	22	6	27,27 %
KSČM	15	3	20,00 %
ČSSD	15	2	13,33 %
KDU-ČSL	10	1	10,00 %
TOP09	7	2	28,57 %
STAN	6	2	33,33 %

Zdroj: www.volby.cz

1.3.2 Ideologie strany: pravice a levice

Dalším aspektem je **ideologie strany**. V této práci pracuji s hypotézou, že levicové strany budou ve svých programech a politikách reflektovat nízké zastoupení žen, zatímco pro strany pravicové tato problematika nebude důležitá. Abychom ale pochopili, co je to levice a pravice, pokusím se tyto pojmy definovat.

Rozdělení na pravo-levé spektrum pochází už z dob Velké francouzské revoluce a je odvozené od toho, jak usazené byly Generální stavy. Ti, kteří seděli vlevo, se zasazovali od rovnost, svobodu, progres a společné vlastnictví, a naopak ti, kteří seděli vpravo věřili v meritokracii a soukromé vlastnictví.²²

V politice se i v dnešní době odlišuje levice a pravice podle postoje k rovnosti, ale i podle dalších kritérií. Zatímco stoupenec levice chtějí dosáhnout rovnosti, pro stoupence pravice je to nedosažitelný ideál, ke kterému se staví kriticky. To se poté odráží v postoji k ekonomice a vlastnictví. Zatímco komunisté věřili v ekonomiku, která bude státem plánovaná, socialisté chtěli smíšenou ekonomiku (soukromé vlastnictví a státní regulace) – stoupenec pravice se stavěl za kapitalismus volné soutěže a soukromé vlastnictví. Úskalí této definice však leží v tom, že je v něčem nedůsledná. Andrew Heywood se například ptá, kam bychom na pravo-levé škále umístili anarchismus, jehož stoupenec se sice angažují za rovnost, zároveň ale odmítají jakékoliv řízení ekonomiky a vládu.²³

Podle Norberta Bobbia je také nejužívanějším kritériem pro dělení na pravici a levice postoj, jaký politické strany zaujímají k myšlence rovnosti. Tu Bobbio dále dělí na tři kritéria – a) subjekty, mezi které jsou statky a hodnoty rozdělovány; b) rozdělované statky a hodnoty; c) kritérium rozdělení.²⁴

I když záleží na všech třech kritériích, všechny jsou podle Bobbia z podstaty rovnostářské. Při definici rovnosti se Bobbio vrací až k Thomasi Moorovi a jeho vizi rovnosti, kterou označuje jako předchůdkyni všech utopií. Ta říká, že pokud bude na světě existovat vlastnictví, část lidstva bude neustále žít „pod tíhou chudoby.“ Bobbio tvrdí, že je „rovnost je páteří“ socialismu a vyvozuje z toho tak závěr, že je to levice, která je spíše rovnostářská a pravice nerovnostářská.²⁵

22¹ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 35

23¹ Tamtéž.

24¹ BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice*. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 86

25¹ Tamtéž.

Stoupenci rovnosti a nerovnosti se podle něj také odlišují v tom, jak vnímají původ nerovnosti. Podle rovnostářů je nerovnost sociálního původu a dá se tak odstranit, nerovnostáři se domnívají, že nerovnost je přirozená a je tak nesmyslné se pokoušet ji odstranit. Bobbio tuto problematiku přibližuje na feministickém hnutí, které označuje jako rovnostářské – jeho stoupenci jsou si sice vědomi přirozené rozdílnosti mezi mužem a ženou, nerovnost mezi pohlavími však plyne ze zákonů a zvyklostí (v našem případě např. vnitrostranických pravidel, kvůli kterým se ženy nedostávají na volitelná místa kandidátek), které silnější jedinci vnutili těm slabším, a je tak úkolem společnosti, aby tyto nerovnosti odstranila.²⁶

Duverger tvrdí, že kvůli tomu, že jsou levicové strany z podstaty rovnostářské, očekáváme, že to bude právě levice, v jejichž stranách bude zastoupeno více žen.²⁷ Jenson tvrdí, že historicky jsou ženská hnutí spjata s levicovými stranami²⁸. Rule toto tvrzení podporuje a říká, že je pravděpodobnější, že budou ženy nominovány za levicové strany, jelikož strany pravicové jsou konzervativnější v názoru na roli ženy ve společnosti.²⁹ Matland a Studlard zastávají ten názor, že jelikož to bude z podstaty věci právě levicová strana, která se bude zastávat vyloučených skupin ve společnosti, do které můžou spadat právě i ženy. Toto tvrzení podpírají argumentem, kdy tvrdí, že v 80. letech začaly norské levicové strany nominovat více žen do parlamentu než strany pravicové.³⁰ Lovenduski a Norris³¹ ale tvrdí, že

26 BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice*. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 91

27 DUVERGER, Maurice. *The Political Role of Women* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 81

28 JENSON, Jane. *Extending the Boundaries of Citizenship: Women's Movements of Western Europe* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 82

29 RULE, Wilma. *'Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunities for Election to Parliament in 23 Democracies* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 82

30 MATLAND, Richard and STUCLAR, Donley. *The Contagion of Women Candidates in Single-Member District and Proportional Representation Electoral Systems: Canada and Norway* studlar 1996 in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 81

31 LOVENDUSKI, Joni and NORRIS, Pippa. *Gender and Party Politics* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 82

role levicových stran v participaci žen na politice už není tak silná jako dřív, jelikož ženská emancipace pronikla i do dalších stran.

Otázkou ale zůstává, jak rozdělit české politické strany na pravolevé škále. Faktor rovnosti nám pro umístění českých politických stran na pravolevé škále stačit nebude. Existuje několik proměnných, které nám pomohou určit, kam jaká strana patří. Mezi nejčastější patří postoj k ekonomickým otázkám, sociální politika nebo životní prostředí. Záleží však také na konkrétních specifických daných zemích, ve středoevropském prostoru se jedná například o postoj k dědictví komunismu. Podle průzkumu z roku 2011 je pro určení pozice českých politických stran na pravolevém spektru důležitý postoj k soukromému majetku, daním nebo vyrovnání se s dimenzí. Podle tohoto měření jsou tak strany zprava doleva seřazeny následovně: ODS, KDU-ČSL, ČSSD, KSČM.³² Tento průzkum však nezahrnuje další čtyři politické strany, které ve své práci analyzují – TOP 09, STAN, Českou pirátskou stranu a SPD. Vzhledem k programům jednotlivých stran bych však SPD zařadil napravo od ODS, za ODS TOP09 a STAN, ANO, které je však těžko uchopitelné a dále Piráty a nakonec ČSSD a KSČM.

Teď, když už víme, kde se jaká strana na pravolevém spektru nachází, můžeme si všimnout, že levicové strany sice o větší zastoupení žen v politice usilují, ale často tato „snaha“ zůstává pouze u slov, jelikož při pohledu na zastoupení žen v politice se od sebe levicové a pravicové strany v České republice příliš neliší. Ověření této hypotézy je navíc v případě České republiky těžko ověřitelné vzhledem k časté kumulaci stran v Poslanecké sněmovně – pokud bychom však porovnali jednotlivé politické strany podle jejich umístění na pravolevém spektru, zjistíme, že v průběhu voleb od roku 1996 do roku 2017 dosahovaly dvě největší české politické strany ODS a ČSSD, stojící na opačné straně spektra, podobného zastoupení žen v Poslanecké sněmovně. Další levicová strana, komunisté, také disponuje poměrně velkým zastoupením žen, ale další strana z levicového, potažmo středo-levicového spektra, Česká pirátská strana, disponuje 13 % poslankyň. Že v českém případě nejde tolik o ideologii potvrzují navíc i středo-pravicové strany v jejichž řadách sedí v průměru přes 20 % žen (což je více než u stran levicových). Zvláštností je Strana zelených, jejíž zákonodárce tvořily v době jejího působení v PS z 50 % ženy – v této době se však jednalo spíše o středovou liberální stranu, která byla navíc součástí pravicové vlády ODS.

³² CHYTILEK, Roman a Otto EIBL. *České politické strany v politickém prostoru*. Brno: Sociologický ústav AV, 2011, s. 79

Vliv ideologie na zastoupení žen však podle mnoha vědců není příliš vysoký a jedná se spíše o historický aspekt. Se studií, která vliv ideologie dokazuje, přišla Pipa Norris, ale žádná další velká studie tuto hypotézu nepotvrdila a tento důvod tak zůstává v rovině domněnek.

Vliv ideologie na zastoupení žen v Poslanecké sněmovně nepotvrzuje ani následující tabulka:

Tabulka č. 3: Procentuální podíl žen v PS za jednotlivé strany v letech 1996-2017

	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017	procent
ODS	10 %	11 %	14 %	11 %	17 %	19 %	20 %	15 %
ČSSD	18 %	15 %	14 %	12 %	9 %	12 %	13 %	13 %
ODA	0 %	-	-	-	-	-	-	0 %
KDU- ČSL	11 %	15 %	13 %	15 %	-	0 %	10 %	11 %
KSČM	23 %	25 %	29 %	31 %	42 %	33 %	20 %	29 %
SPR- RSČ	28 %							28 %
US		16 %						16 %
SZ				50 %				50 %
VV					33 %			33 %
TOP09					27 %	27 %	29 %	28 %
Úsvit						14 %		
ANO						21 %	26 %	24 %
STAN ³³							33 %	33 %
Piráti							13 %	13 %
SPD							27 %	27 %

Zdroj: www.volby.cz

1.3.3 Ženské stranické organizace

Velkým plusem pro zastoupení žen v politice je existence ženské organizace. O této problematice však podrobněji píšou v kapitole Strategie genderové rovnosti.

1.3.4 Vnitrostranická pravidla

Posledním aspektem, který Kittilson zmiňuje, jsou nastavená **stranická pravidla a opatření**, která mohou mít na zastoupení žen v jednotlivých politických stranách největší

³³ Poprvé kandidovalo hnutí STAN jako samostatný subjekt až v roce 2017, předtím však byli jeho kandidáti na kandidátkách TOP09.

vliv. Strany sehrávají v participaci žen na politice zásadní roli a nastavená pravidla uvnitř jednotlivých politických stran v zásadě znamenají, jestli má žena šanci v dané straně uspět či nikoliv. Nejvýraznějším nástrojem jsou nepochybně kvóty. Tu z českých politických stran, které jsou v Poslanecké sněmovně, uplatňuje jenom ČSSD, a to kvótu jedné místopředsedkyně ve vedení strany.

1.4 Vliv volebního systému

Při zkoumání příčin nízkého zastoupení žen v politice obecně hraje roli i volební systém. Několik studií prokázalo, že ve státech s proporčními volebními systémy je větší participace žen na politice než ve státech s většinovými volebními systémy. Tento volební systém je obecně pro ženy výhodnější než samotný pluralitní systém, například podle Pamelý Paxton vede strany k tomu, aby své kandidátní listiny vybalancovaly a zdůraznily tak pestrost výběru pro své voliče.³⁴Většinové systémy s jednomandátovými obvody totiž vedou k větší soutěživosti a aby žena byla vůbec zvolena, tak musí kandidovat na vysokém místě kandidátní listiny.³⁵V ČR se sice do Poslanecké sněmovny volí skrze proporční systém, jeho vliv na ženskou participaci je však distribuován tím, kolik mandátů v jednotlivém obvodu daná politická strana získá – a politické strany většinou na první a volitelná místa ženy nedosazují.

³⁶

To dokazuje i následující tabulka porovnávající počet žen na volitelných místech na kandidátkách do sněmovních voleb v roce 2017. Za volitelná místa se obecně považují ta, z kterých má kandidát šanci dostat se do sněmovny, web Padesát procent uvádí číslo pět.³⁷Počet žen na volitelných místech kandidátek je velmi nízký, i když se některé strany (ČSSD) snaží o vyrovnaný počet kandidátů, umístěním na nevolitelná místa přichází taková snaha vniveč. Nejvyšší počet žen na první místa kandidátek nominovala strana STAN (36 %) a

34 PAXTON, Pamela a Sheri KUNOVICH. *Women's Political Representation: The importance of ideology*. Ohio: EBSCO Publishing, 2003, s. 90

35 Matland & Brown 1992, Norris 1996, Rule 1987 in WÄNGNERUD, Lena. *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation* [online]. In: . University of Gothenburg: Annual Review of Political Science, 2009, s. 54

36 RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: Ženy v labyrintu mužů? [online]. Praha, Fórum 50 %, s. 10

37 SMIGGELS KAVKOVÁ, Jana. Občanská demokratická strana. In: Padesát procent [online]. Fórum 50 %, 2007

ANO (29 %). Naopak nejmenší počet Piráti (0 %) a TOP 09 (7 %). V případě volitelných míst vede KSČM (7 %), ANO (6 %) a SPD (6 %), naopak nejnižší počet nominovali ODS, Piráti, KDU-ČSL a TOP 09 (4 %). Bližší prozkoumání kandidátních listin tak potvrzuje, že za nízkým zastoupením žen v Poslanecké sněmovně stojí hlavně politické strany, které ženy na volitelná místa zkrátka nenominují.

Tabulka č. 4: Počet žen na prvních a volitelných místech kandidátek při volbách do PS v roce 2017

Strana	Počet kandidátů	Počet kandidátek	Počet lídryň	Počet žen na volitelných místech
ANO	261 (76 %)	82 (24 %)	4 (29 %)	20 (6 %)
ODS	265 (77 %)	78 (23 %)	2 (14 %)	14 (4 %)
Piráti	266 (79 %)	72 (21 %)	0 (0 %)	13 (4 %)
SPD	245 (71 %)	98 (29 %)	3 (21 %)	19 (6 %)
KSČM	245 (71 %)	98 (29 %)	2 (14 %)	23 (7 %)
ČSSD	190 (55 %)	153 (45 %)	2 (14 %)	18 (5 %)
KDU-ČSL	257 (75 %)	84 (25 %)	2 (14 %)	14 (4 %)
TOP09	276 (80 %)	67 (20 %)	1 (7 %)	13 (4 %)
STAN	260 (77 %)	77 (23 %)	5 (36 %)	17 (5 %)

1.5 Společenské bariéry

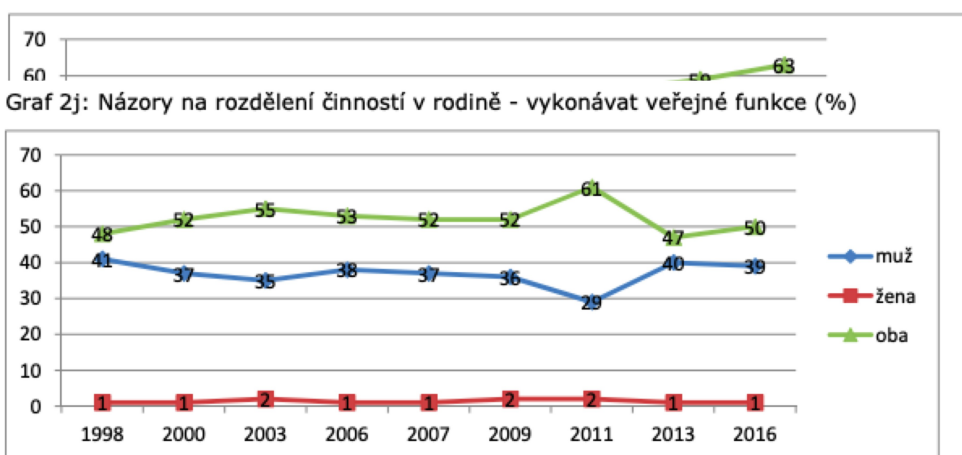
Kdybychom zrušili institucionální bariéry ztěžující ženám vstup do politiky, tak by dosažení vyrovnané participace bylo o poznání snazší. Problém však tkví v tom, že ženy se kromě neférových pravidel nebo ideologie potýkají také s diskriminací pramenící ze strany společnosti, která může ovlivnit směřování ženy ještě předtím, než by vůbec jako aspirující politička narazila na institucionální překážku. Společenské role, do kterých jsme od narození stavěny, ovlivňují to, jak se budeme profesně profilovat v budoucnu. Samotnou společnost poté utváří kultura, která má tak přímý vliv na zastoupení žen v parlamentu. Pippa Norris tvrdí, že velkou roli hraje přesvědčení většiny společnosti, že muži jsou lepšími lídry než ženy.³⁸

³⁸ INGLEHART, Ronald a PIPPA NORRIS. Gender equality and democracy. *Comparative sociology*. 2002, str. 26

I když průzkum, z kterého Norris vychází, reflektuje hlavně názor v méně ekonomicky rozvinutých zemích, jako je Indie nebo Nigérie, česká společnost je v tomto ohledu také poměrně konzervativní.

Podle sociologického průzkumu z února 2016³⁹, který zkoumal názory společnosti na roli muže a ženy v rodině, a který si nechalo vypracovat CVVM, si více než tři pětiny respondentů (63 %) myslí, že by oba partneři měli usilovat o profesní kariéru. Když se ale zaměříme na zbylých 37 % respondentů, tak 33 % z nich si myslí, že by o ni měli usilovat muži a jenom 1 % ženy, 3 % odpověděli „nevím.“

Graf 2l: Názory na rozdělení činností v rodině - starat se o profesní kariéru (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % je tvořen odpovědí „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Při dotazu na to, kdo by měl vykonávat veřejné funkce, 50 % respondentů odpovědělo, že oba partneři stejně, 39 % tuto volbu přisoudilo mužům a opět jenom 1 % ženám, 10 % respondentů uvedlo odpověď „nevím“. Pokud bychom nahlíželi na výsledky čistě procentuálně, tak to může vzbudit pocit, že více jak 50 % české populace vnímá muže a ženy rovnoprávně. Stereotypní rozdělení rolí (muž vydělávající peníze a žena starající se o rodinu) se však projevuje tehdy, když zjistíme pohlaví dotazovaných. Ženy totiž více jak muži uváděly, že by o profesní kariéru a zastávání veřejných funkcí měli usilovat oba partneři. Diferenciace názorů se projevila také podle věku dotazovaných, mezi staršími respondenty panoval většinový názor, že by se např. o rodinu a děti měla starat spíše žena a muž by měl naopak více usilovat o profesní kariéru a veřejné funkce. Oproti roku 2013 si však o více než 4 % respondentů myslí, že by o kariéru a veřejné funkce měli usilovat oba partneři.

³⁹ Průzkum si nechalo vypracovat Centrum pro výzkum veřejného mínění spadající pod Sociologický ústav Akademie věd České republiky. Výzkum se konal v únoru 2016 v rámci projektu Naše společnost, který kontinuálně zkoumá mínění české společnosti. Počet dotázaných činil 1080 občanů České republiky.

Z průzkumu se tak může zdát, že je česká společnost v pohledu na rozdělení rolí muž – žena spíše rovnostářská. Jedná se však o zjednodušený pohled, jelikož záleží na pohlaví dotazovaných. Při bližším přezkoumání totiž zjistíme, že rovnoprávně na rozdělení těchto rolí nahlíží spíše ženy než muži, což se odráží i při vstupu žen do politiky, pro které je tak těžší do ní vstoupit.

1.6 Individuální bariéry

Individuální překážky bránícím ženám vstup do politiky jsou úzce spojeny s postojem společnosti. Z průzkumu pro CVVM zpracovaného v únoru 2016 také vyplývá to, že největší individuální překážkou pro ženy je nastavený **patriarchální model rodiny**. Tomu odpovídá i statistika Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, která patriarchální model rodiny potvrzuje. Rodičovskou dovolenou může čerpat otec i matka, ale jenom 2 % mužů na otcovskou dovolenou skutečně jdou. V současné době je z 279 tisíců⁴⁰ rodičů na mateřské dovolené 98 % žen, péče o dítě tak náleží zejména ženám.

I když žena nebude souhlasit s většinovým nastavením společnosti, tedy, že je to ona, kdo se stará o dítě, tak bude mít stejně těžší dosáhnout rovnoprávného postavení vzhledem k dlouhé rodičovské dovolené, která znesnadňuje návrat do práce a neochotě zaměstnavatelů poskytnout částečné nebo flexibilní úvazky. Nevýhodou pro ženy je také to, že i po skončení rodičovské dovolené, jsou to převážně ženy, kdo se stará o dítě.⁴¹

Patriarchální model rodiny jakožto největší překážku pro ženy při vstupu do politiky uvedla jako bariéru i každá respondentka z empirické části této práce.

Znevýhodňující je pro ženy také **odlišné hodnocení mužů a žen**. „Mužské vnímání“ světa, které v dnešní české politice ovládané převážně muži panuje, je pro ženy snažící se vstoupit do politiky nevýhodné. Z výzkumu CVVM z roku 2004 (novější nebyl k tomuto tématu bohužel zpracován) Společnost navíc mužům připisuje vlastnosti jako rozhodnost, razantnost a neústupnost. Muži mají podle respondentů také na politiku více času, a tak profesi vykonávají lépe. Naopak ženám lidé přisuzují vlastnosti typu jako je citlivost, schopnost empatie nebo rozvážnost. Desetina dotázaných také ženám přisuzuje příjemné vystupování a vzhled.⁴²

⁴⁰ Počet příjemců rodičovského příspěvku podle pohlaví. *MPSV* [online]. Praha, 2018

⁴¹ Bariéry v politice: Individuální. Fórum 50 % [online]. Praha: Fórum 50 %

⁴² RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: Ženy v labyrintu mužů? [online]. Praha, Fórum 50 %, s. 12

Podle Petry Rakušanové roli hraje i **odlišné pojetí moci**. Pro ženy není tak důležitá funkce a postavení.⁴³

43 [□] Tamtéž.

4 Strategie genderové rovnosti

Když srovnáme vývoj zastoupení žen v Poslanecké sněmovně, vidíme, že počet poslankyň se postupně zvyšuje. Číslo ale roste velmi pomalu a od roku, kdy bylo do sněmovny zvoleno 15 % žen se zvedlo jenom o sedm procentních bodů. Jaké jsou tedy možnosti podpory participace žen?

Podle Petry Rakušánové se dá podpora žen v politice rozdělit do tří kategorií na rétorické strategie, rovné příležitosti a pozitivní akce.

- 1) **rétorické strategie** – do této kategorie spadají nejrůznější mezinárodní smlouvy, úmluvy, prohlášení politiků a rétorická podpora žen;
- 2) **rovné příležitosti** – sem se řadí různá aktivní opatření jako jsou výcvikové aktivity, podpora ženských politických aktivit a zvyšování obecného povědomí napříč společností;
- 3) **pozitivní akce** – klade si za cíl zahájení procesu k dosažení rovnoprávnosti mužů a žen za cenu dočasného narušení rovných práv (např. kvóty)⁴⁴

1.7 Rétorické strategie

Pravděpodobně tím nejjednodušším, co můžou politické strany pro rovnoprávnější postavení mužů a žen je ženy slovně podpořit. Může tomu tak být například ve stranickém programu, kdy se strana přihlásí k podpoře participace žen v politice.

Co se týče mezinárodních smluv na podporu rovnoprávnosti mužů a žen (nejenom v politice), Česká republika přijala řadu mezinárodních smluv, v kterých se zavazuje k větší rovnoprávnosti mužů a žen. Například v roce 1979 Československo přijalo Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace, ve které se mimo jiné píše: „...*smluvní strany, přijmou veškerá příslušná opatření k odstranění diskriminace žen v politickém a veřejném životě země.*“ V roce 2000 Česká republika přijala Rezoluce Evropského parlamentu o ženách v rozhodovacích procesech obsahující následující větu: „*Používání kvót jako přechodného opatření pomáhá dosažení vyrovnanějšího zapojení žen a mužů do politického života,*“ v roce 2013 nakonec Česká republika přijala Strategie Rady Evropy pro genderovou rovnost (2014–

⁴⁴RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: Ženy v labyrintu mužů? [online]. Praha, Fórum 50 %, s. 12

2017) obsahující následující pasáž: „Dosažení vyvážené participace žen a mužů na politickém a veřejném rozhodování. Zastoupení žen i mužů by nemělo být nižší než 40 %.“⁴⁵

1.8 Rovné příležitosti

Samotné prohlášení a sliby, že se strana bude zasazovat o rovnoprávnost mužů a žen ale nestačí. Je také důležité, aby strana nastavila rovné příležitosti pro všechny. Demokratizace vnitrostranických pravidel povede k tomu, že členové budou vědět, jak chod strany funguje. „Klíčové je v tomto ohledu především nastavení transparentního výběru kandidátů a kandidátek. Pokud nejsou kritéria jasně stanovena, hrozí riziko, že výběr neprobíhá na základě schopností a zkušeností, ale pouze na základě toho „kdo se s kým zná.“⁴⁶

1.8.1 Ženské organizace

Podporou pro ženy v politice může být i založení ženské organizace uvnitř strany. Přítomnost **ženských aktivistek** bojujících za vyrovnané zastoupení je tak signifikantním aspektem při rovnoprávnosti mužů a žen v politice. Aktivistky na nižší politické úrovni pak mohou získat potřebné politické zkušenosti a postupně se dostat až do vysoké politiky. Ženské frakce také mohou mít vliv na počet žen ve stranách.⁴⁷

Některé sněmovní politické strany ženské organizace mají – v ČSSD působí Sociálně demokratické ženy, v KDU-ČSL se ženy sdružují v Sdružení žen KDU-ČSL a KSČM má ženskou organizaci Komise žen ÚV KSČ.

1.8.2 Mentoring

45[]]Mezinárodní závazky. In: Padesát procent [online]. Fórum 50 %

46[]]ŠPRINCOVÁ, Veronika. 15 tipů, jak podpořit ženy uvnitř politických stran. In: Úřad vlády České republiky [online]. Praha, s. 9

47[]]KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997, str. 5

„Zkušené političky solidárně vyhledávají a vedou nové, méně zkušené, ženské kolegyně.“ Zkušené političky poté předávají zkušenosti aspirujícím političkám a fungují jako jakési učitelky.⁴⁸

1.8.3 Sítování

Zkrátka jakési navazování kontaktů mezi ženami sloužící k předávání zkušeností, postřehů apod. Toto doporučení reaguje na fakt, že ženy v průměru tráví více času domácími pracemi než muži, takže jsou tak znevýhodněny při budování kontaktů mimo prostředí politiky.⁴⁹

1.9 Pozitivní akce

1.9.1 Kvóty

Kvóty jsou opatření, která mají za cíl zajistit rovnoprávnější postavení skupiny, která není spravedlivě reprezentována. Podle Dahlerupa je tak ke genderové vyváženosti zapotřebí zajistit obsazení minimálně 30 % křesel ženami.⁵⁰ Většina se však shoduje, že dosažení této **kritické hranice** je nezbytné pro prosazení zájmů určité sociální skupiny, když už není tato skupina zastoupena z padesáti procent.⁵¹ Mnozí však tuto hranici považují za příliš technicistní. Kvóty se mohou uplatňovat v různých institucích, v našem případě se jedná o kvóty pro ženy volené do Poslanecké sněmovny. Petra Rakušanová kvóty dělí na formální a neformální:

- 1) **formální** – zákonné, jejichž neplnění může být postiženo (fungují např. ve Francii, Švédsku nebo Argentině a Peru)

48 ŠPRINCOVÁ, Veronika. *15 tipů, jak podpořit ženy uvnitř politických stran*. In: Úřad vlády České republiky [online]. Praha, str. 10

49 ŠPRINCOVÁ, Veronika. *15 tipů, jak podpořit ženy uvnitř politických stran*. In: Úřad vlády České republiky [online]. Praha, str. 11

50 DRUDE, Dahlerup. *Gender Quotas*. In: International IDEA [online]. Stockholm University, 2009

51 ŠPRINCOVÁ, Veronika. *Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice*. 1. Fórum 50 %, s. 10

- 2) **neformální** – takové, které zavedou samotné politické strany na principu dobrovolnosti⁵²

O zanesení formálních kvót do volebního zákona se pokoušel bývalý ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier (ČSSD): „*Pestřejší a lépe fungující pracovní týmy na vedoucích úrovních dokážou lépe reagovat na potřeby společnosti.*“⁵³ Kvóty sněmovna však nakonec kvůli neshodě stran zamítla. Cílem bylo, aby politické strany vyčlenily 40 % míst na kandidátních listinách pro volby do sněmovny a krajských zastupitelstev ženám, a aby na prvních dvou místech kandidátek byli žena a muž. Novela počítala i se sankcemi za nedodržení kvót. Dienstbier argumentoval tím, že pokud bychom vyrovnané zastoupení mužů a žen nechali na přirozeném vývoji, tak toho dosáhneme „za několik set let.“⁵⁴

Zavedení neformálních kvót doporučila Vládě ČR i Veronika Šprincová⁵⁵ z Fóra 50 % v manuálu pro vládní strategii pro rovnost mužů a žen. Podle ní se jeví zavedení neformálních kvót jako nejefektivnější opatření na podporu rovnosti mužů a žen. Kvóty poté mohou být uplatňovány buďto při volbě vedení strany (jako to do dubna 2019 uplatňovala např. ČSSD) nebo při sestavování kandidátních listin. Kvót může být více, jednoduché kvóty zajišťují stejný poměr mužů a žen, ty propracovanější poté stanovují i umístění kandidátů na listinách (tak, aby např. ženy kandidovaly z volitelných míst). Příkladem může být zipová kandidátka, kterou letos uplatnila ČSSD při volbách do Evropského parlamentu.

⁵²Tamtéž.

⁵³Dienstbier chce 40 procent žen na pozicích šéfk. Kvóty nám respekt nezaručí, říká manažerka ČEZ. Aktuálně.cz[online]. 2019

⁵⁴ČERMÁKOVÁ, Jana. Vláda odmítla návrh ČSSD na kvóty pro ženy na kandidátkách. IROZHLAS [online]. 2015

⁵⁵ŠPRINCOVÁ, Veronika. 15 tipů, jak podpořit ženy uvnitř politických stran. In: Úřad vlády České republiky [online]. Praha, str. 9

5 Postoj sněmovních stran k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně

1.10 Metodologie

V předchozích kapitolách jsem na základě četby odborné literatury popsal, jaké jsou příčiny nízkého zastoupení žen v politice, a jaké jsou možnosti řešení tohoto problému.

Výzkumná část práce se zabývá analýzou jednotlivých stran. Její součástí jsou i rozhovory s političkami jednotlivých sněmovních stran. Pomocí otevřených a polootevřených otázek vycházejících z teoretické části této práce jsem se ptal političek z devíti sněmovních stran na problematiku nízkého zastoupení žen v Poslanecké sněmovně, tak, abych odpověděl na výzkumnou otázku a otestoval hypotézy.

1.11 ČSSD

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
16 %	13 %	ano	ano

Pokud se budeme bavit o postoji České strana sociálně demokratické k ženské problematice v politice, měli bychom nejprve zmínit její zájmové hnutí Sociálně demokratické ženy. V jejich programovém prohlášení na jejich webu se můžeme dočíst, že se jedná o hnutí, které má za úkol prosazovat ženy do politického, hospodářského a veřejného života na principu rovných příležitostí, obhajovat zájmy žen, pomáhat při vzdělávání žen a jejich vstupu do politiky nebo prosazovat zastoupení žen na kandidátních listinách.⁵⁶

Byla to i právě ČSSD, která donedávna uplatňovala při volbě předsednictva strany kvótu na jednu ženu a podmínkou složení kandidátních listin při volbách do Poslanecké sněmovny bylo čtyřicetiprocentní zastoupení žen. Tyto kvóty však ČSSD zrušila na volebním sjezdu v Hradci Králové 1. března 2019. Hned v následujících volbách do Evropského parlamentu to však byla ČSSD, která měla tzv. zipovou kandidátku, na které se střídali muž, žena, muž, žena. Na stejném sjezdu byla také místopředsdkyní strany zvolena Jana Maláčová.

⁵⁶ Zdroj: www.sdz.socdem.cz

V roce 2015 tehdejší ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier předložil vládní koalici ČSSD, ANO a KDU-ČSL návrh na kvóty pro ženy na kandidátních listinách, který počítal s tím, že by 40 % míst na kandidátních listinách bylo vyhrazeno pro ženy s tím, že o první dvě místa by se dělili muž a žena. Cílem této novely volebního zákona bylo podle předkladatelů větší zapojení žen do veřejného života. Vláda sice podpořila větší zastoupení žen v rozhodovacích pozicích velkých firem, návrh na kvóty však neprošel.⁵⁷

Z výše zmíněných poznatků o postoji ČSSD k ženské problematice zjistíme, že ČSSD se v minulosti pokusila napravit nevyrovnané zastoupení žen v politice. Ať už to bylo jejich interní kvótou pro ženu ve vedení strany nebo návrhem Jiřího Dienstbiera na větší zastoupení žen v politice. Podobně se vyjadřovala i členka ČSSD, které jsem se ptal na ženskou problematiku a nízké zastoupení žen v politice.⁵⁸

Dotazovaná poslankyně se vyjádřila, že nízké zastoupení žen vnímá jako problém, čímž dokázala, že se jedná o problematiku, kterou nějak reflektuje. „*Ano, vnímám to jako zřejmý problém.*“

Zároveň dotazovaná vyjádřila přesvědčení, že politika je jako většinově mužské prostředí nepříznivé vůči ženám, a pro ty je tak těžší se prosadit.

Jako jediná politička z mého výzkumu také vyjádřila podporu kvótám. „*Pokud bychom chtěli čekat, než se prostředí narovná přirozeně, tak budeme čekat 100 let, tudíž jako krajní řešení se přikláním ke kvótám.*“

Existenci diskriminace žen vně politických stran, například formou umístování na nevolitelná místa kandidátních listin, tato politička také potvrdila.

„*Příležitosti pro ženy a muže v naší straně vyrovnané nejsou, možná je to lepší než v jiných stranách, to nevím, ale pro muže je určitě jednodušší se prosadit se.*“

Dotazovaná politička také souhlasila s tvrzením, že největší bariérou pro ženy při vstupu do politiky je patriarchální model rodiny, kdy je to převážně žena, kdo se stará o dítě a na politiku poté nemá čas. „*Ano, s tím naprosto souhlasím, v dnešní době se to sice možná trochu mění, například tím, že i muži chodí na tzv. rodičovskou, ale stejně je to zanedbatelné procento.*“

Dotazovaná sama žádné diskriminaci nečelila. „*Ne, já jsem diskriminovaná kvůli tomu, že jsem žena nikdy nebyla, ale to neznamená, že se to neděje.*“

57 ČERMÁKOVÁ, Jana. Vláda odmítla návrh ČSSD na kvóty pro ženy na kandidátkách. IROZHLAS [online]. 2015

58 Rozhovor č. 1: Poslankyně ČSSD, Praha, 22. 2. 2019

Co se týče řešení tohoto problému, řešením by podle členky ČSSD mohla být pozitivní motivace a v krajním řešení kvóty. „*Jak jsem říkala, kvóty jsou samozřejmě krajní řešení, ale podívejme, jak se zastoupení žen v PS vyvíjí? Počet žen roste velmi pomalu, ale nejdřív bych samozřejmě byla pro nějakou formu osvěty apod.*“

1.12 ODS

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
16 %	20 %	ne	ne

ODS má sice podobný počet zastoupení žen ve svých řadách jako ČSSD, na rozdíl od sociálních demokratů ale ODS nikdy ženskou problematiku ve své programu nijak nereflektovala. Naopak, ODS ve svém programu vyzdvihuje tradiční model rodiny jako ten nejvhodnější. „*Funkční rodina je základní stavební kámen lidské společnosti a stát ji proto musí cíleně podporovat a chránit, nikoli se ji snažit nahrazovat alternativním uspořádáním partnerského soužití.*“⁵⁹

Členové ODS se opakovaně vyjadřovali kriticky ke kvótám (například poslankyně Ivana Řápková: „*Jako ženu by mě urazilo, kdybych byla do vedení firmy povolána jen proto, že jsem žena.*“⁶⁰ nebo předseda Petr Fiala při představení kandidátky do Evropské parlamentu: „*Nepotřebujeme žádné kvóty ke genderové vyváženosti, u nás se ženy dostávají na kandidátky naprosto přirozeně*“⁶¹.) Že participace žen v politice není pro ODS téma potvrdila i Alexandra Udženija, 1. místopředsedkyně ODS: „*Není pro nás důležité, jestli je někdo žena nebo muž. Každý, kdo má ambice a vizi, se může u nás prosadit. Ale je pravda, že jako žena musíte mít podporu hlavně rodiny, nikoli politické strany.*“⁶²

Postoj ODS k ženské problematice popsany výše nepřímo potvrzuje i výzkum, který probíhal formou rozhovoru s poslankyní ODS.⁶³

⁵⁹ Silný program pro silné Česko: Rodinná a sociální politika. In: ODS [online]. Praha, 2017

⁶⁰ ŘÁPKOVÁ, Ivana. Ivana Řápková: Jak umělé kvóty poškozují ženy [online]. In: . 2013

⁶¹ ODS se do eurovoleb chlubí genderově vyváženou kandidátkou. Novinky [online]. 2019

⁶² ČESKÁ, Tereza. V české politice je málo žen, bez zavedení kvót se to nezlepší. In: To je rovnost [online]. 2019

⁶³ Rozhovor č. 2: Poslankyně ODS, Praha, 3. 3. 2019

Dotazovaná politička nízké zastoupení žen v Poslanecké sněmovně vůbec jako problém nevnímá. „*Ne, rovnoprávnost mužů a žen v politice nepociťuji, od mládí jsem na manažerských pozicích a žádnou diskriminaci jsem nepociťovala. A už vůbec ne v politice.*“

Pro dotazovanou nebylo ani těžké se v politice jako ve většinově mužském prostředí prosadit.

Členka ODS vyjádřila i jasné přesvědčení o nepotřebnosti kvót. „*Ne, kvóty rozhodně nechci a nemyslím si, že je to dobré řešení.*“

„*Ne, v ODS ženy rozhodně diskriminovány nejsou,*“ byla odpověď na otázku, zda pocítuje politička nějakou diskriminaci uvnitř ODS, například umístěním na nevolitelná místa kandidátek.

Dotazovaná se ani nedomnívá, že by pro muže bylo snazší se prosadit kvůli jeho pohlaví. „*Řekla bych, že v naší straně je prostředí vyrovnané.*“

Dotazovaná však souhlasila s výrokem, že může být pro ženu při vstupu do politiku bariérou patriarchální model rodiny. „*Ano, samozřejmě, že se žena stará více o děti, v tom případě může mít na politiku méně času, když zas ale děti vyrostou, nemyslím si, že by to byl takový problém.*“

Současná situace je podle političky v pořádku, není podle ní třeba ženy nějak více motivovat pro vstup do politiky. „*Myslím si, že je to na každém z nás, mě do politiky taky nikdo nenutil.*“

1.13 ANO

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
14 %	26 %	ne	ne

ANO je vzhledem ke své programové nevyhraněnosti těžko uchopitelné a umístitelné na politickém spektru. O rovných příležitostech se v programu ANO explicitně nepíše, je zde však zmínka o antidiskriminačním zákoně, který by však strana zavedla jako důsledek zrušení úřadu ministra pro lidská práva. V programu se rovněž můžeme dočíst o podpoře „*alternativních pracovních úvazků*“ pro zlepšení rodinného a pracovního života.⁶⁴ Předseda ANO Andrej Babiš v minulosti i odmítl kvóty pro ženy s odůvodněním, že ANO kvóty

⁶⁴ Volební program ANO 2017. 2017, s. 30

nepotřebuje. „*Naše hnutí vždy preferovalo ženy. Máme primátorku v Praze, máme komisařku. Nevím, proč bychom měli mít kvóty.*“⁶⁵

V jeho řadách sedí jak konzervativní politici, tak i liberálové. V minulosti však „vyprodukovalo“ několik vysoce postavených političek. Žádná jiná strana nejmenovala tolik ministryň nebo primátorek, hejtmanek, z ANO pochází i česká eurokomisařka Věra Jourová. I výzkum provedený formou rozhovoru s členkou hnutí ANO potvrzuje jistou náklonost k reflexi nízkého zastoupení žen v Poslanecké sněmovně.⁶⁶

Poslankyně za ANO se domnívá, že nízké zastoupení žen v politice obecně problém je. „*Populace je 50 % mužů a 50 % žen, politika tomu však vůbec neodpovídá, a to by se mělo změnit.*“

„*Ano, myslím si, že je pro ženu těžší se v politice prosadit, a to z mnoha důvodů,*“ odpověděla.

Politička však nesouhlasí se zavedením kvót.

Diskriminaci podle ní ženy uvnitř politických stran nepocítují. „*Je věcí každé strany a hnutí, jak se staví k ženám na kandidátních listinách.*“

Na otázku, zda považuje příležitosti pro ženy a muže v ANO vyrovnané, odpověděla, že ano. Zároveň však dodala, že mužů je v ANO více, a proto je pro ně samozřejmě snazší „držet při sobě,“ a političky nemusí být tolik vidět.

Dotazovaná souhlasila s tím, že největší bariérou pro ženy při vstupu do politiky je patriarchální model rodiny. „*Zatím v ČR převládá tento model nejen ve společnosti ale i v ženách samotných. Bude ještě dlouhá cesta ke změně myšlení společnosti.*“

Členka ANO žádné diskriminaci během svého působení v politice nečelila.

„*Myslím, že nic jiného, než osvěta nepomůže, pro kvóty nejsem, jak ale říkám, bude to ještě dlouhá cesta.*“

Na otázku, zda je podle ní důležité, aby byla participace žen a mužů vyrovnaná odpověděla následovně: „*Každé pohlaví řeší věci jiným pohledem, jinými styly komunikace, vyjednávání, argumentací atd. Je tedy důležité usilovat o vyrovnané zastoupení nejen v politice.*“

⁶⁵ KOPECKÝ, Josef. Lidovci i Babiš odmítají kvóty pro ženy na kandidátkách, což chce ČSSD. Lidovky [online]. 2015

⁶⁶ Rozhovor č. 3: Poslankyně ANO, 28. 2. 2019

1.14 SPD

Žen ve vedení	Žen v PS	ženská org.	Kvóty
0 %	27 %	ne	ne

Strana přímé demokracie se „ženskou problematikou“ ve svém programu téměř vůbec nezabývá. V programu je sice zmínka o „tradiční rodině“ tvořené mužem a ženou, jinak se ale o ženách jako samostatné skupině v programu nic nedočteme. Politici SPD se k nízké participaci žen ani příliš nevyjadřují, ke kvótám se ale v Poslanecké sněmovně vyjádřila poslankyně Tereza Hyťhová negativně: „Řešit kvóty, kolik přesně by tady mělo být, jestli sto žen a sto mužů, já si myslím, že to není adekvátní.“⁶⁷

Vlažný postoj k nízké účasti žen v Poslanecké sněmovně potvrzuje i rozhovor s poslankyní SPD, dle jejíchž slov není pro SPD nízké zastoupení žen důležité.⁶⁸

„Ne, pro mě to téma není, žen je v Poslanecké sněmovně sice méně, ale vidíme, že ten počet s každými volbami stoupá, takže to jako problém nevidím.“

Poslankyně však souhlasí s tím, že pro ženy těžší dostat se do politiky.

„Těžší to asi je, já jsem to sice nikdy tak neviděla, ale dokážu si představit, že muži, kteří jsou obecně průbojnější, tak těm to asi půjde snáz. Na druhou stranu, když tam nějaká žena opravdu chce, tak má možnost, navíc nás je tu docela dost.“

Respondentka potvrzuje slova Terezy Hyťhové a nesouhlasí s kvótami.

„Ne, jsem rozhodně proti kvótám, vidíme, že se to číslo zvyšuje přirozeně, tak proč to tlačit nějakým pravidlem.“

Dotazovaná by žádná opatření na podporu žen nezaváděla.

„Já bych to asi úplně neřešila, bude samozřejmě spravedlivější, když nás bude víc, ale ať jde do politiky ten, koho to baví.“

1.15 STAN

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
20 %	33 %	ne	ne

⁶⁷ Stenoprotokol jednání PS 11. září 2019. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 2019

⁶⁸ Rozhovor č. 4: Poslankyně SPD, 11. 3. 2019

Starostové a nezávislí mají k nízké participaci žen v politice neutrální postoj. Ve vedení strany jsou čtyři muži a jedna žena. Problematiku ve svém programu nereflektují vůbec a na kvótách se podle předsedy Víta Rakušana členové strany úplně neshodnou. Podle jeho slov ale aspoň vycházejí ženám vstříc tak, že neorganizují porady ve večerních hodinách a během stranických sjezdů organizují hlídání dětí.⁶⁹

Že problematika nízkého zastoupení žen není pro Starosty tématem potvrdila i respondentka, členka STAN, s kterou jsem na toto téma vedl rozhovor.⁷⁰

„Jako problém to úplně nevnímám. Kdyby bylo více žen, tak by to nebylo na škodu, ale u nás ve straně se to opravdu moc neřeší.“

Politická souhlasila s tvrzením, že je pro ženu složitější se prosadit v prostředí, kterému dominují muži. *„Ano, to je pravda, navíc je vidět, že v komunální politice se docela prosazují, podle mě je to také kvůli tomu, že to finanční ohodnocení není úplně veliké, takže se tam tolik politiků mužů nehrne.“*

„Kvóty nejsou potřeba, s tím nesouhlasím.“

Respondentka si myslí, že ženy jsou v politických stranách diskriminovány. *„Ano, ženy jsou vně politických stran diskriminovány, já osobně ne, ale ten svět je zkrátka mužský a už jsem zažila pár verbálních útoků od ostatních kolegů z jiných stran na ženy kvůli jejich pohlaví.“*

Dotazovaná souhlasila s tím, že patriarchální model rodiny je hlavní překážkou. *„Myslím si, že toto je hlavní problém. Zvláště pokud má žena malé dítě, tak se jí ho nebude chtít opouštět. Možná tak ještě na té komunální úrovni, ale těžko bude jezdit několikrát do měsíce do Prahy na jednání sněmovny.“*

Podle respondentky tkví řešení ve změně nastavení pracovního trhu. *„Myslím, že budoucnost je v podpoře částečných pracovních úvazků, práce z domova, zkrátka flexibilnějšího pracovního trhu, kvóty podle mě nic neřeší, ale toto by mohla být cesta, jak prosadit víc žen v politice.“*

1.16 TOP09

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
14 %	29 %	ne	ne

⁶⁹ČESKÁ, Tereza. V české politice je málo žen, bez zavedení kvót se to nezlepší. In: To je rovnost [online]. 2019

⁷⁰Rozhovor č. 5: Poslankyně STAN, 11. 3. 2019

Ani TOP 09 problematiku nízkého zastoupení žen v politice ve svém programu neřeší. V předsednictvu strany je jedna žena a šest mužů. Ve svém programu TOP 09 podporuje flexibilních pracovních úvazků nebo například zavedení odečitatelných položek ze základu daně na služby spojené s hlídáním dětí a domácími pracemi.⁷¹ To jsou opatření, která vedou ke snížení závislosti ženy na muži a tím pádem k oslabení patriarchálního modelu rodiny, který je pravděpodobně největší překážkou pro ženy při vstupu do politiky.

Členové strany se navíc opakovaně vyjádřili proti zavedení kvót, například Marek Ženíšek: „*Myslím si, že kvóty nic neřeší. Současně jsem ale pro, aby bylo co nejvíce žen v politice*“⁷². Obecně nízké zastoupení žen však TOP 09 hlouběji nereflektuje, což vyplývá i z rozhovoru s poslankyní TOP 09.⁷³

„Nízké zastoupení žen jako problém nevnímám, určitě by jich ale mohlo být více.“

„Nemyslím si, že by pro ženu bylo těžké se prosadit v politice kvůli tomu, že je tam hodně mužů, ale určitě je těžké skloubit všechny role tak, aby na politiku zbyl čas.“

Na otázku, zda by byla pro kvóty odpověděla, že ne. „*Proč by to mělo určovat nějaké číslo?*“

Dotazovaná odpověděla, že ženy nejsou uvnitř politických stran diskriminovány. „*Já jsem se například vždycky rvala, takže mě pak kolegové spíše sami vyhledávali.*“

Poslankyně souhlasila s výrokem, že za nízké zastoupení žen v politice může patriarchální model rodiny.

„Ano, myslím si, že ženy do politiky nechtějí kvůli patriarchálnímu modelu rodiny. Zvláště když máte malé dítě, tak je to těžké. Všechny poslankyně navíc nejsou z Prahy, takže je to i těžké z tohoto důvodu. Chápu, že ženy nechtějí být zkrátka 2–3 týdny v měsíci mimo domov. Z tohoto hlediska je to tedy těžké, a model rodiny je jedním z důvodů, proč je v politice méně žen.“

Na otázku, zda si myslí, že by mělo být v politice více žen odpověděla kladně. „*Ano, myslím si, že ano, ale ne násilně. Musíme k tomu dospět.*“

71 [□]Volební program 2017. In: TOP09 [online]. Praha: TOP09, 2017, s. 7

72 [□]Zavést kvóty na kandidátkách?Deník Referendum [online]. 2010

73 [□]Rozhovor č. 6: Poslankyně TOP09, 11. 3. 2019

1.17 Piráti

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
20 %	13 %	ne	ne

Ani Česká pirátská strana téma nízké participace žen v politice nereflektuje. V minulosti se poslankyně Dana Balcarová vyjádřila negativně vůči kvótám: „*Piráti jsou proti kvótám.*“⁷⁴

Z rozhovoru s nejmenovanou poslankyní Pirátů rovněž vyplývá negativní postoj vůči kvótám a fakt, že pro Piráty není nízká účast žen na politice tématem.⁷⁵

„Nedomnívám se, že nízké zastoupení žen je nějaký palčivý problém, jsem pro větší účast žen v politice, ale pro mě to není důležité téma.“

Respondentka se domnívá, že pro ženu je těžší se v politice prosadit.

„To ano, ta politika je těm mužům tak přizpůsobená a pořád se děje, že se politika dělá tzv. v hospodě, kdy se muži sejdou po práci a teprve tam se něco dohaduje. Proto se třeba my jako Piráti snažíme plánovat schůzky a jednání v běžné pracovní době, a ne po večerech.“

„Ne, pro kvóty bych nehlasovala.“

„Ano, na tom myslím něco je, ale je to taky problém toho, že těch žen není tolik.“

„Patriarchální nastavení je určitě tou prvotní překážkou. Už jen když jsem se stala poslankyní a měla jsem malé dítě, stejně jako kolega, tak jsem to byla já, kdo byl dotazován, jak zvládnou skloubit mateřský život s pracovním. Myslím, že mužů se na to nikdo neptá.“

„Mě nikdo úplně nediskriminoval, aspoň o tom nevím, ale na druhou stranu jsem zase docela průbojná, nevím, jak jsou na tom ostatní ženy.“

1.18 KSČM

Žen ve vedení	Žen v PS	Ženská org.	Kvóty
43 %	20 %	ano	ne

Komunistická strana má dlouhodobě jedno z nejvyšších zastoupení žen v Poslanecké sněmovně napříč stranami. V roce 2010 navíc v jejich řadách sedělo 42 %, což je druhé nejvyšší číslo hned za Zelenými (50 % v roce 2006), kteří se ale do sněmovny dostali jenom

⁷⁴ JOSEF, Kopecký. Politicky podpořily zálohové výživné, kvóty pro ženy je rozdělily. IDNES.cz [online]. 2017

⁷⁵ Rozhovor č. 7: Poslankyně České pirátské strany, 18. 3. 2019

jednou. Průměrně tvoří ženy z KSČM 29 % jejich zákonodárců, což je například ve srovnání s ODS a ČSSD zhruba o 15 % více. Ve vedení strany jsou také tři ženy z celkem sedmi funkcionářů. V programu komunistické strany se můžeme jako v jediném dočíst o snaze odstranit nerovnoměrné odměňování mužů a žen, tzv. pay gap, dále o podpoře zařízení pro předškolní děti a pružných pracovních úvazcích. Podobné návrhy by k větší participaci žen v politice vést mohly, KSČM má v tomto směru tak nejpropracovanější program. KSČM však, stejně jako většina ostatních stran, odmítá kvóty. Podle jejich bývalé poslankyně, Milady Halíkové, jsou kvóty dehonestující. *„Ženy by neměly být „do počtu“ ... předsudky, které ještě mnohde přetrvávají, neodstraní kvóty.“*⁷⁶

KSČM má i ženskou organizaci Komise žen ÚV KSČM, se stranou je však spojena i organizace „Levicové kluby žen.“

O problematice nízké participace žen v politice jsem si povídal i s političkou KSČM, která problematiku vnímá, a myslí si, že to problém je. *„Je to zvláštní, žen je ve společnosti 50 %, ale ve sněmovně jenom 20 %, férové to určitě není.“*⁷⁷

Politička souhlasila s tvrzením, že je pro ženu těžší se prosadit v tak mužském prostředí.

„S tím, že je to pro ženu těžší bych souhlasila, zvláště, když má třeba malé dítě.“

Důvodem je i podle komunistické političky patriarchální model rodiny.

„Ano, to souvisí i s mojí předchozí odpovědí, nechcete být jako matka malého syna daleko, takže nějaká vysoká politika, pokud nejste přímo z Prahy, je opravdu vzdálená. Do určité míry i politika komunální.“

Respondentka se však nedomnívá, že řešením jsou kvóty.

„Kvótami bych tento problém ale určitě neřešila, ženám by to poté mohlo být vyčítáno, myslím si, že je lepší přirozený vývoj.“

Dotazovaná se v KSČM necítí jako žena diskriminovaná.

U nás ženy političky, aspoň doufám, diskriminované nejsou. Ale to také souvisí s tím, že těch žen je tu více než v dalších stranách. Dokážu si představit, že jinde ta diskriminace existuje.

⁷⁶Co si myslí poslanci a poslankyně o ženách v politice? Milada Halíková. Padesát procent [online]. Praha: Fórum 50 %

⁷⁷Rozhovor č. 8: Poslankyně KSČM, 19. 3. 2019

1.19 KDU-ČSL

Ženy ve vedení	Ženy v PS	Ženská org.	Kvóty
13 %	10 %	ano	ne

V době projednávání novely volebního zákona, jehož součástí bylo i zavedení kvót pro ženy, probíhala v KDU-ČSL diskuze na toto téma. I když celostátní vedení strany záměr Jiřího Dienstbiera odmítlo (Pavel Bělobrádek, tehdejší předseda strany, argumentoval tím, že by kvóty narušily ústavní princip rovnosti⁷⁸), stranická organizace Sdružení žen s rozhodnutím úplně nesouhlasila. Pro zavedení vnitrostranických kvót se vyjádřila například europoslankyně Michaela Šojdrová: „Kvóty považuji za krajní řešení, nicméně na vnitrostranické úrovni se jim nebráním.“⁷⁹

Předsednictvo KDU-ČSL tvoří sedm mužů a jedna žena.

Postoj lidovců k nízkému zastoupení žen v politice tedy není úplně jednoznačný a leckdy se rozchází. V programu KDU-ČSL se poté můžeme dočíst o podpoře předškolních zařízení, což by vedlo k lepší pozici ženy na pracovním trhu. Strana také podporuje částečné a flexibilní úvazky.

Politická KDU-ČSL nahlíží na nízké zastoupení žen následovně:⁸⁰

„Nevím, jestli bych řekla, že to je vyloženě problém, když se ale podíváme na to, že v naší straně tvoří ženy 50 % členské základny a poslankyni máme jenom jednu, něco na tom, že to není úplně v pořádku, bude.“

Podle respondentky je těžší se pro ženu prosadit hlavně ve vrcholové politice.

„Pro ženu těžší prosadit se v politice je, zvláště v té vrcholové. Vidíte, že ve straně může být polovina žen, ale aby už byly zvoleny, to je těžší. Já se ale nějak diskriminovaná necítím, na druhou stranu jsem si to asi musela trochu vybojovat, aniž bych si to ale nějak uvědomovala.“

Odpověď političky na zavedení kvót potvrzuje rozpolcenost strany ohledně tohoto opatření.

⁷⁸ KDU-ČSL je proti zavedení kvót pro ženy na kandidátkách. Narušují ústavnost, tvrdí Bělobrádek. IROZHLAS [online]. Český rozhlas, 2014

⁷⁹ Jsou ženy v současné politice třeba a jsou vhodným nástrojem pro zvýšení jejich zastoupení kvóty? KDU-ČSL [online]. 2015

⁸⁰ Rozhovor č. 9: Poslankyně KDU-ČSL, 2. 4. 2019

„Pro kvóty na vnitrostranické bázi bych byla, ano.“

Respondentka by situaci řešila kvótami a osvětou.

„Jak už jsem říkala, byla bych pro vnitrostranické kvóty, pak si myslím, že je důležitá osvěta a také různé organizace, třeba jako je Sdružení žen v KDU-ČSL.“

6 Závěr

Cílem práce bylo zjistit, jak k nízkému zastoupení žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky přistupují jednotlivé politické strany. Vycházel jsem z hypotézy, že levicové strany budou problematiku nízkého zastoupení žen v politice ve svých programech reflektovat častěji než strany pravicové.

Po analýze programů a rozhovorů s političkami z jednotlivých stran a jsem došel k následujícím závěrům.

Hypotéza, že jsou to levicové strany, které nízké zastoupení žen reflektují častěji, se potvrdila částečně. Pokud budeme do levicových stran řadit ČSSD, KSČM a částečně Piráty, zjistíme, že je to právě ČSSD a KSČM, které se o vyrovnané zastoupení žen v politice snaží nejvíce. Byl to právě člen ČSSD, Jiří Dienstbier, kdo navrhnul, aby Poslanecká sněmovna přijala novelu volebního zákona, jejíž součástí byla i 40% kvóty pro ženy na kandidátkách do Poslanecké sněmovny a krajských zastupitelstev. Pro přijetí kvót se vyjádřila i poslankyně ČSSD, s kterou jsem vedl rozhovor. Zároveň to byla i ČSSD, která do dubna 2019 uplatňovala kvótu pro jednu místopředsedkyni ve vedení strany. Strana zároveň představila tzv. zipovou kandidátku při volbách do Evropského parlamentu v květnu 2019. Tento typ kandidátní listiny, kdy se střídá muž a žena, experti doporučují jako jeden ze způsobů dosažení rovnoprávnosti. Součástí strany je i ženská organizace, což je opět jedno z doporučení pro dosažení vyrovnaného zastoupení mužů a žen.

KSČM dlouhodobě patří mezi strany s nejvyšším zastoupením žen, jsou to právě členky této strany, které v Poslanecké sněmovně dosahují nejvyššího procentuálního zastoupení ze všech stran (průměrně 29 %). Zároveň je KSČM jediná strana, která ve svém programu blíže řeší nerovnoprávnost žen, např. odstraněním tzv. pay gap. Strana není pro zavedení kvót, ale při volbách vedení strany pravidelně vydává doporučení, aby mezi prvními třemi kandidáty byla alespoň jedna žena.⁸¹ Součástí strany je i Komise žen KSČM a se stranou je propojena další organizace Levicové kluby žen, strana má rovněž nejvyšší procentuální zastoupení žen ve vedení a to 43 %. Rozhovor s členkou KSČM potvrzuje to, že strana je pro větší zastoupení žen v Poslanecké sněmovně, ale zároveň není pro přijetí kvót.

Česká pirátská strana ve svém programu problematiku nízkého zastoupení žen v politice nijak nereflakuje, v jejich řadách sedí navíc nejméně žen ze všech stran a strana

⁸¹ Komunistická strana Čech a Moravy. Padesát procent [online]. Fórum 50 %

dokonce nenominovala ani jednu ženu na první místo kandidátky při volbách do Poslanecké sněmovny. Piráti jsou zároveň proti kvótám. Postoj strany se víceméně shoduje i s odpověďmi pirátské poslankyně, která je také proti přijetí kvót a nízké zastoupení žen v politice jako problém nevidí.

Z pravicově-středového až pravicového spektra jsem analyzoval následující sněmovní strany: ODS, TOP09, STAN, KDU-ČSL a SPD.

Nejprve ještě zanalyzuji ideologicky těžko uchopitelnou stranu ANO. Strana ve svém programu rovnoprávné zastoupení mužů a žen neřeší, zároveň je zde však zmínka o antidiskriminačním zákoně, který by však vzniknul jako reakce na zrušení úřadu ministra pro lidská práva, který by měl rozdíly mezi ženami a muži hájit. Strana je proti kvótám, zároveň však na kandidátkách ANO kandidovaly čtyři ženy jako lídryně a strana měla taky jedno z nejvyšších procentuálních zastoupení žen na volitelných místech.

Z analýzy ODS plyne, že pro stranu není problematika nízkého zastoupení žen důležitá, strana je zároveň proti zavedení kvót a součástí strany není ani žádná ženská organizace, která by hájila zastoupení žen v politice. Tento postoj potvrzují i slova členky ODS, s kterou jsem na toto téma vedl rozhovor. Strana má navíc dlouhodobě nejmenší procentuální podíl zastoupení žen v Poslanecké sněmovně.

Ani strana TOP09 se nízkým zastoupením žen ve sněmovně příliš nezabývá. V programu strany však můžeme najít podporu flexibilních pracovních úvazků nebo například zavedení odečitatelných položek ze základu daně na služby spojené s hlídáním dětí a domácími pracemi, což je pro zrovnoprávnění mužů a žen poměrně důležité opatření, vzhledem k tomu, že to jsou z drtivé většiny ženy, kdo vykonávají péči o rodinu a domácnost. Strana je proti kvótám a součástí strany není ani žádná ženská organizace. Vlažný postoj k nízkému zastoupení žen vychází i z úst respondentky, s kterou jsem vedl rozhovor na toto téma.

Starostové a nezávislí rovněž problematiku nízké participace žen ve svém programu nereflktují, což vyplývá i z rozhovoru s poslankyní STAN. V názoru na kvóty není strana jednotná, zároveň ale podle slov předsedy strany Víta Rakušana strana neorganizuje schůze ve večerních hodinách a na sjezdech organizuje např. hlídání dětí, což je jedním z opatření, které je stranám doporučováno k dosažení rovnosti mužů a žen.

Strana SPD se problematikou nízké participace žen nezabývá vůbec, to vyplývá jak z analýzy programu strany, tak z rozhovoru s členkou SPD, pro kterou není nízká participace žen tématem. Členka je proti zavedení kvót.

Z pravicového spektra trochu vybočuje KDU-ČSL. Její vedení sice bylo proti zavedení kvót, stranická ženská organizace Sdružení žen KDU-ČSL však s rozhodnutím nesouhlasila. Pro kvóty by byla i respondentka, s kterou jsem na toto téma vedl rozhovor, a která by byla pro zavedení kvót na vnitrostranické úrovni. Stejně se vyjádřila i europoslankyně KDU-ČSL Michaela Šojdrová.

Z analýzy výše zmíněných stran tak vyplývá, že strany levicové opravdu problematiku nízkého zastoupení žen v politice, potažmo v Poslanecké sněmovně, reflektují více. Zároveň je však podstatné poukázat na to, že i když se o rovnoprávnost žen v politice ČSSD staví pravděpodobně nejhlasitěji, v řadách strany zasedá průměrně nejméně političek ze všech stran. Jedná se o 13 %, což je dokonce o 2 % méně než u ODS, která však nízkou participací žen neřeší vůbec. O rovnoprávnost žen se také poměrně hlasitě snaží KSČM, v jejich řadách poté sedí průměrně nejvíce žen. Na druhou stranu Piráti, považovaní za středo-levicovou stranu, tuto problematiku nereflektují vůbec a v aktuálním volebním období tvoří zvolené ženy z České pirátské strany jenom 13 % všech poslanců, což je o 10 % méně, než je celkový průměr.

Nezájem pravicových stran o nerovnoprávnost mužů a žen v politice moji hypotézu také potvrzuje. Kromě KDU-ČSL, která se na tématu neshodne, jsou všechny strany proti zavedení kvót a žádná z těchto stran, snad kromě TOP 09, která navrhuje zavedení odečitatelných položek ze základu daně na služby spojené s hlídáním dětí a domácími pracemi, což se však nedotýká přímo rovnoprávnosti žen v politice, téma ve svých programech neřeší.

Analýza programů a postojů všech sněmovních stran však poukázala na hlubší problém, a sice, že pro žádnou stranu není téma nízké participace žen v politice důležitým tématem. I když si strany často nízkou participací žen uvědomují, kromě ČSSD se žádná z nich nesnažila problém systematicky řešit.

7 Seznam literatury

BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice*. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 8073250128.

KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California Press, USA, 1997 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

DRUDE, Dahlerup. *Gender Quotas*. In: International IDEA [online]. Stockholm University, 2009 [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/quotas>

DUVERGER, Maurice. *The Political Role of Women* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California Press, USA, 1997 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

GELNAROVÁ, Jitka. *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“*. Acta Politologica [online]. 2010 [cit. 2019-08-18]. Dostupné z: <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-13 7-3

CHYTILEK, Roman a Otto EIBL. *České politické strany v politickém prostoru*. Brno: Sociologický ústav AV, 2011. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23073246?seq=1>

INGLEHART, Ronald a Pippa NORRIS. *Gender equality and democracy. Comparative sociology*. 2002

JENSON, Jane. *Extending the Boundaries of Citizenship: Women's Movements of Western Europe* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. California, 1997

KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California Press, USA, 1997 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

LOVENDUSKI, Joni and NORRIS, Pippa. *Gender and Party Politics* in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California Press, USA, 1997 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

MATLAND & BROWN 1992, NORRIS 1996, RULE 1987) v WÄNGNERUD, Lena. Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation [online]. In: . University of Gothenburg: Annual Review of Political Science, 2009 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/228153880_Women_in_Parliaments_Descriptive_and_Substantive_Representation

MATLAND, Richard and STUDLAR, Donley. *The Contagion of Women Candidates in Single-Member District and Proportional Representation Electoral Systems: Canada and Norway*, 1996 in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California Press, USA, 1997 Dostupné z:

<https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

PATEMAN, Carole. *The Disorder of Women: Democracy, Feminism, and Political Theory* in GELNAROVÁ, Jitka. *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“*. Acta Politologica [online]. 2010, 2(2) [cit. 2019-08-18]. Dostupné z:

<https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>

PAXTON, Pamela a Sheri KUNOVICH. *Women's Political Representation: The importance of ideology*. Ohio: EBSCO Publishing, 2003.

PITKIN, Hannah Fenichel. *The Concept of Representation*. 1. USA: University of California Press, 1967. ISBN 978-0520021563.

RAKUŠANOVÁ, Petra. Česká politika: Ženy v labyrintu mužů? [online]. Praha [cit. 2019-02-17]. Fórum 50 %, Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>

RULE, Wilma. 'Electoral Systems, Contextual Factors and Women's Opportunities for Election to Parliament in 23 Democracies' in KITTILSON, Miki Caul. *Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties* [online]. University of California, USA, 1997 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z:

<https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt60q2s39p/qt60q2s39p.pdf?t=li5z1o>

ŠPRINCOVÁ, Mgr. Veronika a Mgr. Marcela ADAMUSOVÁ. *Politická angažovanost žen v České republice* [online]. In: . Fórum 50 %, 2014, s. 98 [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/politicka-angazovanost-zen-v-ceske-republice_forum_1.pdf

ŠPRINCOVÁ, Veronika. *15 tipů, jak podpořit ženy uvnitř politických stran*. In: Úřad vlády České republiky [online]. Praha [cit. 2019-11-01]. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/Manual-pro-politicke-strany.pdf

ŠPRINCOVÁ, Veronika. *Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice*. 1. Fórum 50 %. Dostupné z:

https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty_a_dalsi_opatreni_pro_vyssi_zastoupeni_zen_v_politice.pdf

WÄNGNERUD, Lena. *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation* [online]. In: . University of Gothenburg: Annual Review of Political Science, 2009 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228153880_Women_in_Parliaments_Descriptive_and_Substantive_Representation

YOUNG, Iris Marion. *Inclusion and Democracy* [online]. In: . Oxford: Oxford Scholarship Online, 2002, [cit. 2019-03-31]. ISBN 9780198297550. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/208533/mod_resource/content/1/young-inclusion-socialperspective.pdf

YOUNG, Iris Marion. Serialita genderu: úvahy nad ženami jako sociálním kolektivem. *Sociální studia* [online]. 2008, 5(1) [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia

8 Seznam zdrojů

Co si myslí poslanci a poslankyně o ženách v politice? Milada Halíková. Padesát procent [online]. Praha: Fórum 50 % [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/co-si-mysli-poslanci-a-poslankyne-o-zenach-v-politice-milada-halikova>

ČERMÁKOVÁ, Jana. Vláda odmítla návrh ČSSD na kvóty pro ženy na kandidátkách. *IROZHLAS* [online]. 2015 [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vlada-odmitla-navrh-cssd-na-kvoty-pro-zeny-na-kandidatkach_201507011623_mvdydrova

ČESKÁ, Tereza. V české politice je málo žen, bez zavedení kvót se to nezlepší. In: *To je rovnost* [online]. 2019 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: <https://www.tojervnost.cz/cs/v-ceske-politice-je-malo-zen-bez-zavedeni-kvot-se-to-nezlepsi>

Dienstbier chce 40 procent žen na pozicích šéfek. Kvóty nám respekt nezaručí, říká manažerka ČEZ. *Aktuálně.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/dienstbier-chce-40-procent-zen-na-pozicich-sefek-manazerka-c/r~7f1fcf10ec2b11e59d7b0025900fea04/>

JOSEF, Kopecký. Politicky podpořily zálohové výživné, kvóty pro ženy je rozdělily. *IDNES.cz* [online]. 2017 [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/debata-kandidatek-do-poslaneckej-snemovny.A171002_200107_domaci_kop

Jsou ženy v současné politice třeba a jsou vhodným nástrojem pro zvýšení jejich zastoupení kvóty? *KDU-ČSL* [online]. 2015 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://zeny.kdu.cz/aktualne/aktuality/jsou-zeny-v-soucasne-politice-treba-a-jsou-vhodnym>

KDU-ČSL je proti zavedení kvót pro ženy na kandidátkách. Narušují ústavnost, tvrdí Bělobrádek. IROZHLAS [online]. Český rozhlas, 2014 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kdu-csl-je-proti-zavedeni-kvot-pro-zeny-na-kandidatkach-narusuji-ustavnost-tvrdi-belobradek_201408282050_mskalicky

Komunistická strana Čech a Moravy. Padesát procent [online]. Fórum 50 % [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/zeny-v-politice/zeny-v-politickych-stranach/kscm>

KOPECKÝ, Josef. Lidovci i Babiš odmítají kvóty pro ženy na kandidátkách, což chce ČSSD. Lidovky [online]. 2015 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: Lidovci i Babiš odmítají kvóty pro ženy na kandidátkách, což chce ČSSD Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/lidovci-i-babis-odmitaji-kvoty-pro-zeny-na-kandidatkach-coz-chce-cssd.A150624_105314_domaci_kop

Mezinárodní závazky. In: Padesát procent [online]. Fórum 50 % [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/podpora/mentoring-a-kvoty/mezinarodni-zavazky-2>

ODS se do eurovoleb chlubí genderově vyváženou kandidátkou. Novinky [online]. 2019 [cit. 2019-08-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/ods-se-do-eurovoleb-chlubi-genderove-vyvazenu-kandidatkou-40268566>

ŘÁPKOVÁ, Ivana. Ivana Řápková: Jak umělé kvóty poškozují ženy [online]. In: . 2013 [cit. 2019-08-18]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/clanek/3940-jak-umele-kvoty-poskozuji-zeny>

Silný program pro silné Česko: Rodinná a sociální politika. In: ODS [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-08-18]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/volby2017/program/socialni-politika>

SMIGGELS KAVKOVÁ, Jana. Občanská demokratická strana. In: Padesát procent [online]. Fórum 50 %, 2007 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/obcanska-demokraticka-strana>

Stenoprotokol jednání PS 11. září 2019. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/034schuz/s034073.htm>

Volby. Volby [online]. Český statistický úřad [cit. 2019-12-09]. Dostupné z: www.volby.cz

Volební program 2017. In: TOP09 [online]. Praha: TOP09, 2017 [cit. 2019-10-29]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/2-socialne-soudrzna-spolecnost-22527.html>

Volební program ANO 2017. 2017. Dostupné z:
<https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>

Zavést kvóty na kandidátkách? Deník Referendum [online]. 2010 [cit. 2019-10-30].
Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/rubrika/vas-hlas/123-zavest-kvoty-na-kandidatkach>

Sociálně demokratické ženy. Sociálně demokratické ženy [online]. [cit. 2019-12-09].
Dostupné z: <http://sdz.socdem.cz>

9 Seznam rozhovorů

- Rozhovor č. 1: Poslankyně ČSSD, Praha, 22. 2. 2019
- Rozhovor č. 2: Poslankyně ODS, Praha, 3. 3. 2019
- Rozhovor č. 3: Poslankyně ANO, 28. 2. 2019
- Rozhovor č. 4: Poslankyně SPD, 11. 3. 2019
- Rozhovor č. 5: Poslankyně STAN, 11. 3. 2019
- Rozhovor č. 6: Poslankyně TOP09, 11. 3. 2019
- Rozhovor č. 7: Poslankyně České pirátské strany, 18. 3. 2019
- Rozhovor č. 8: Poslankyně KSČM, 19. 3. 2019
- Rozhovor č. 9: Poslankyně KDU-ČSL, 2. 4. 2019

10 Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Procentuální zastoupení žen v zastupitelstev obcí, krajů a v PS
- Tabulka č. 2: Procentuální zastoupení poslankyň za jednotlivé pol. strany
- Tabulka č. 3: Procentuální podíl žen v PS za jednotlivé strany v letech 1996-2017
- Tabulka č. 4: Počet žen na prvních a volitelných místech kandidátek při volbách do PS v roce 2017

11 Přílohy

Otázky

- 1) Vnímáte nízké zastoupení žen v PS jako problém?
- 2) Myslíte si, že je pro ženu těžší prosadit se v politice, jako v prostředí, kde je většina mužů?
- 3) Souhlasila byste se zavedením kvót pro ženy, pokud by vedly k rovnoprávnému zastoupení žen a mužů v PS?
- 4) Myslíte si, že jsou ženy diskriminovány uvnitř politických stran, např. při volbách, kdy jsou umístovány na nevolitelná místa kandidátních listin?
- 5) Považujete příležitosti pro ženy a muže ve Vaší straně za vyrovnané, nebo si myslíte, že je pro muže snazší prosadit se?
- 6) Podle průzkumu pro CVVM je pro většinu žen bariérou při vstupu do politiky patriarchální model rodiny, kdy je to převážně žena, kdo se stará o dítě a na politiku pak nemá čas. Souhlasila byste s takovým tvrzením?
- 7) Čelila jste Vy sama nějaké formě diskriminace na základě pohlaví během Vašeho politického působení?
- 8) Pokud byste Vy sama mohla nějak podpořit participaci žen v politice, jak byste to udělala?